

TARMINĖS YPATYBĖS RYTINIŲ KAUNIŠKIŲ ŠNEKTOSE

*Jurgita Jaroslavienė
Lietuvių kalbos institutas*

*Tarptautinė mokslinė konferencija
**Geolingvistikos ir sociolingvistikos
polilogas XXI amžiuje**
Vilniaus universiteto
Kauno humanitarinis fakultetas
Lietuvių filologijos katedra
2012 m. gruodžio 6–7 d.*

**„Šiuolaikiniai geolingvistikos tyrimai
Lietuvoje: punktų tinklo optimizacija ir
interaktyvioji tarminės informacijos sklaida“**

**Nuo 2011 m. kovo 24 d. Lietuvių kalbos institute
vykdomas naujas ES lėšomis finansuojamas
tarmių tyrimo projektas
(projekto kodas VP1-3.1-ŠMM-07-K-01-028),
kuriuo siekiama aprašyti
XXI a. pradžios lietuvių kalbos tarmių situaciją.**

**„Šiuolaikiniai geolingvistikos tyrimai
Lietuvoje: punktų tinklo optimizacija ir
interaktyvioji tarminės informacijos sklaida“**

**Rytinių vakarų aukštaičių kauniškių ploto
punktų duomenis rinko šio projekto**

(projekto kodas VP1-3.1-ŠMM-07-K-01-028)

tyrimo grupės nariai.

**Punktai – tai gyvėnamosios vietos, iš kurių rinkta
medžiaga rengiant *Lietuvių kalbos atlasą*, 1977–1991 m.**

www.tarmes.lt

The screenshot displays the Tarmes.lt website interface. On the left, there is a vertical navigation menu with the following items: "English" (with a flag icon), "TARMIŲ SKIRSTYMAS", "APIE PROJEKTĄ", "VEIKLA", "KONTAKTAI", "Medžiaga tyrėjui", and a Facebook "Like" button with a count of 23. The main content area features a 3D topographical map of the Prienai region. A search bar in the top right corner allows users to search by name or number, with "Prienai" entered. A central information popup for "Prienai (589 punktas)" lists several topics: "Apie emigraciją", "Apie miesto renginius", "Apie kultūros namus", "Apie lankytinas vietas", "Apie religines šventes", "Apie Kalėdų valgius", "Apie kapines", and "Apie Kalėdų, Kūčių patiekalus". A small inset map in the bottom left corner is labeled "Patarmės".

LIETUVIŲ KALBOS INSTITUTAS

English

TARMIŲ SKIRSTYMAS

APIE PROJEKTĄ

VEIKLA

KONTAKTAI

Medžiaga tyrėjui

Like 23

Prieška pagal pavadinimą

Prieška pagal numerį

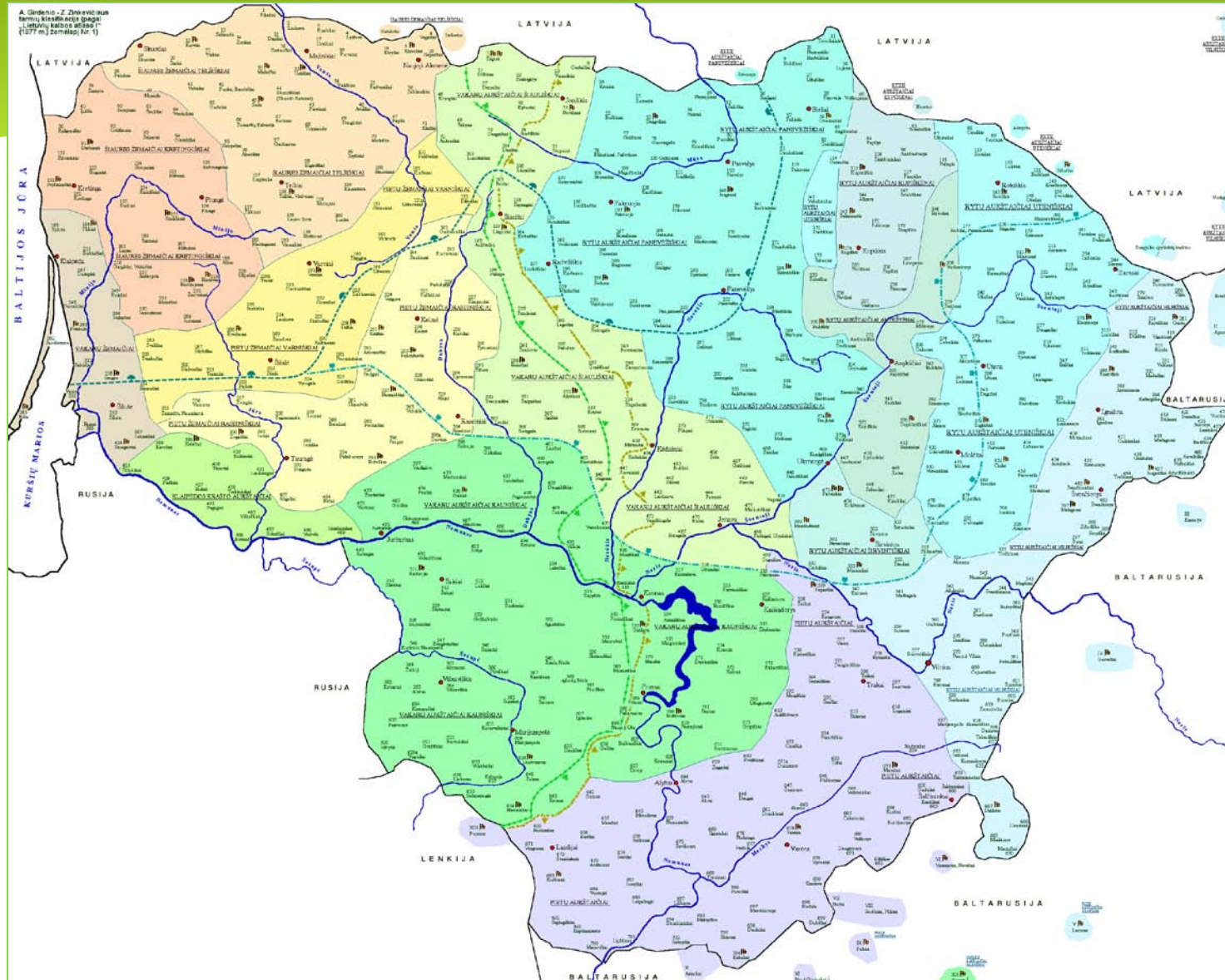
Prienai

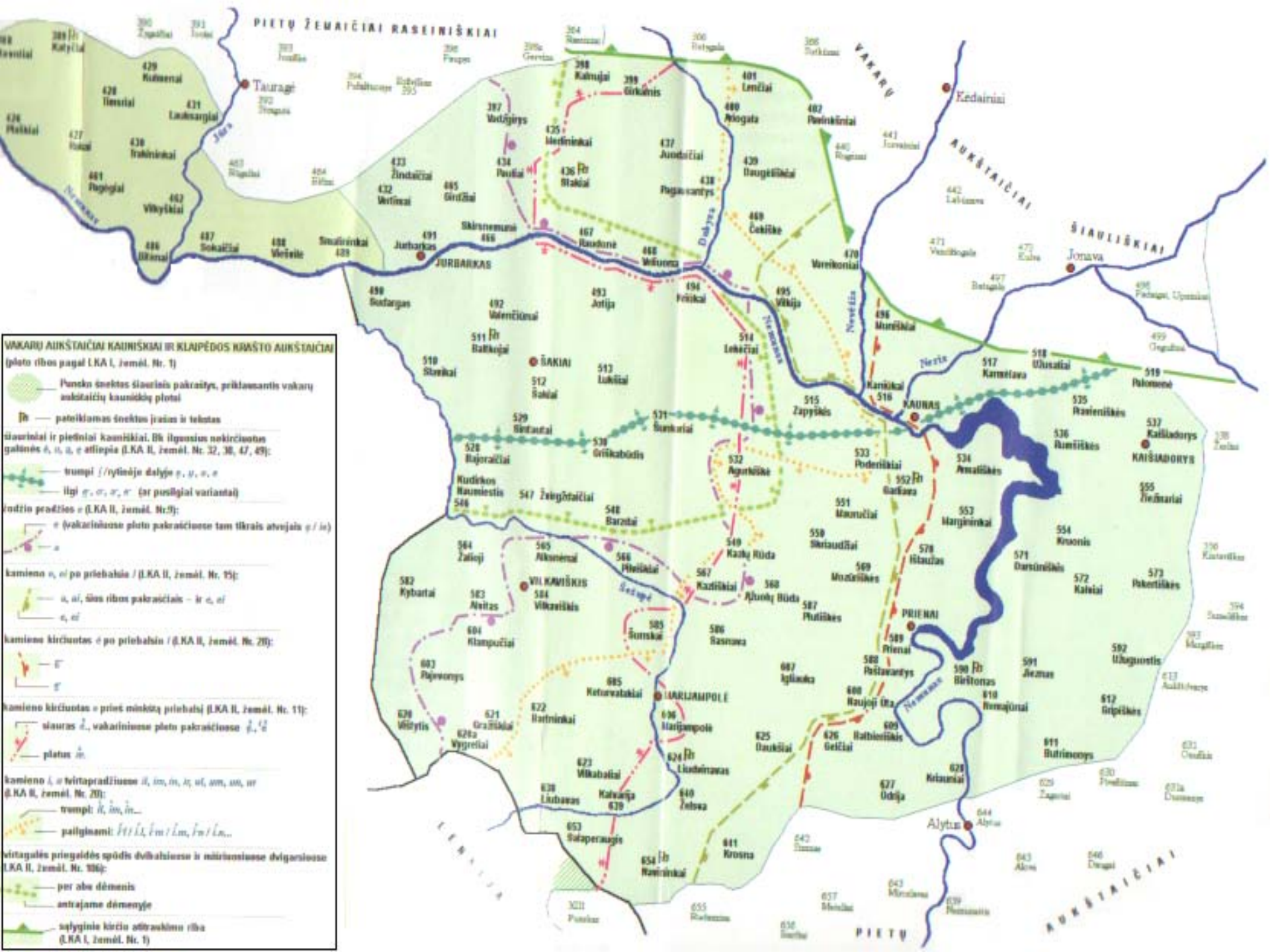
Prienai (589 punktas)

- ▶ Apie emigraciją
- ▶ Apie miesto renginius
- ▶ Apie kultūros namus
- ▶ Apie lankytinas vietas
- ▶ Apie religines šventes
- ▶ Apie Kalėdų valgius
- ▶ Apie kapines
- ▶ Apie Kalėdų, Kūčių patiekalus

Patarmės

A. Girdenio–Z. Zinkevičiaus klasifikacija

VAKARŲ AUKŠTAJIAI KAUNISKIAI IR KLAIPĖDOS KRĄŠTO AUKŠTAJIAI
 (plotų ribos pagal LKA I, žemėl. Nr. 1)

● Puncel šnioktas siaurais pakraščiais, priklausantis vakarų aukštųjų kauniškių plotai

▭ patikrinamas šnioktas į telatas

— siauriniai ir priediniai kauniškiai. Bk ilgusius nekirčiuotas galutines *š, s, o, e* atliepia (LKA II, žemėl. Nr. 32, 36, 47, 49):

— trumpi / / ryšioje *š, s, o, e*

— ilgi *š, s, o, e* (ar pusijai variantai)

rodžio pradžios « (LKA II, žemėl. Nr. 9):

• (vakariniuose plotų pakraščiuose tam tikrais atvejais *š / s*)

— kamieno *š, s* po priebalsių (LKA II, žemėl. Nr. 15):

— *š, s*, šios ribos pakraščiais — *š, s, ai*

— *š, s*

— kamieno kirčiuotas « po priebalsių (LKA II, žemėl. Nr. 20):

— *š, s*

— kamieno kirčiuotas « prieš minkštųjų priebalsių (LKA II, žemėl. Nr. 11):

— slautos *š, s*, vakariniuose plotų pakraščiuose *š, s*

— plotas *š*

— kamieno *š, s* vitapradžiuose *š, im, in, ir, ul, om, os, or* (LKA II, žemėl. Nr. 20):

— trumpi *š, im, in, ir*

— patiginami *š / im / in / ir*

— vitapalės priegaidės spūdis dvibalsiuose ir mūrinuose dvigarsuose (LKA II, žemėl. Nr. 106):

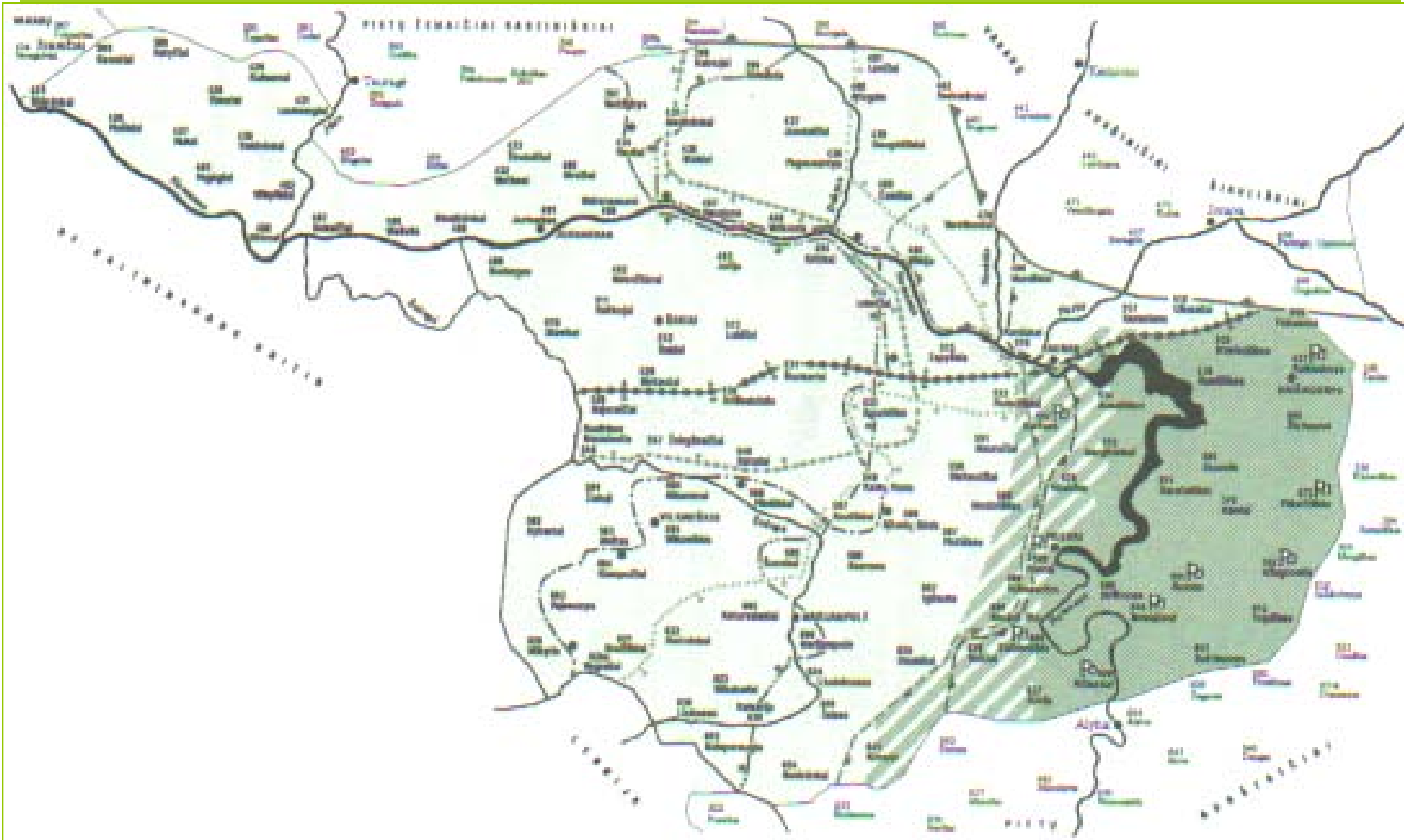
— per abie dūmenis

— antrajame dūmenyje

— sąlyginis kirčiu atbraukimo riba (LKA I, žemėl. Nr. 1)

Iš knygos „Vakarų aukštaičiai kauniškiai ir Klaipėdos krašto aukštaičiai“,
sud. ir autorės R. Bacevičiūtė, D. Mikulėnienė, V. Salienė, 2005, p. 115, 6 žemėl.

Priedzūkis

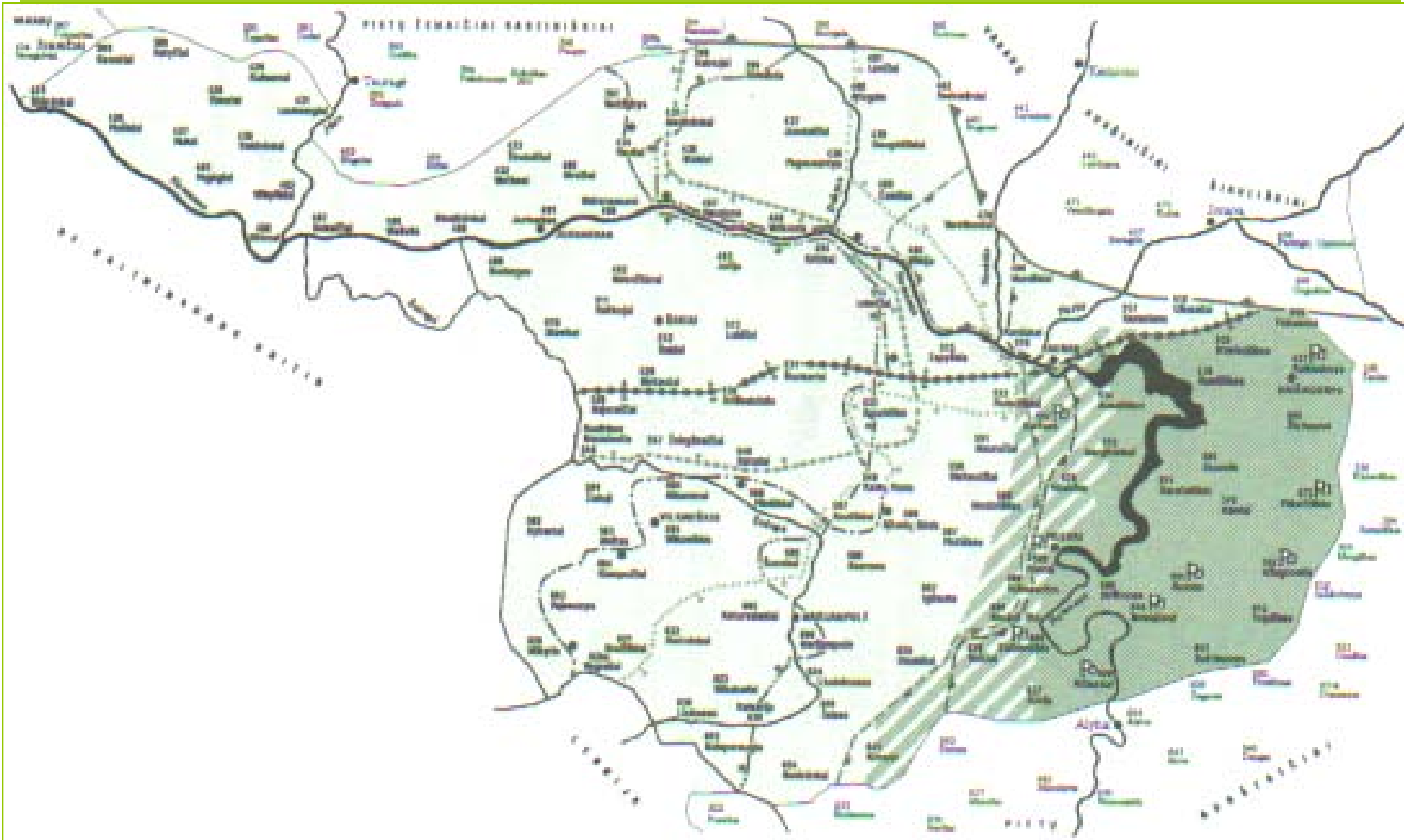

592. Užguostis

1.	Kaip atliepiami kirčiuoti bendrinės kalbos dvibalsiai <i>ie, uo</i>?									
	<i>ie, uo</i>		x	visada	x	vidutiniškai		retai		
	kita			visada		vidutiniškai		retai		
2.	Kaip atliepiami bendrinės kalbos nosiniai balsiai <i>ę, q</i>?									
	<i>ę, q</i> (įvairaus ilgumo)		x	visada	x	vidutiniškai		retai		
	kita	ų, į		visada		vidutiniškai		retai	x	
3.	Kaip atliepiami bendrinės kalbos dvigarsiai <i>en, em, an, am</i>?									
	<i>en, em, an, am</i>		x	visada	x	vidutiniškai		retai		
	kita			visada		vidutiniškai		retai		
4.	Kokios trukmės tariami nekirčiuoti ilgieji balsiai?									
	a) žodžio kamiene	ilgieji	x	visada		vidutiniškai	x	retai		
		pusilgiai	x	visada		vidutiniškai	x	retai		
		trumpieji		visada		vidutiniškai		retai		
	a) žodžio gale	ilgieji	x	visada		vidutiniškai	x	retai		
		pusilgiai	x	visada		vidutiniškai	x	retai		
		trumpieji		visada		vidutiniškai		retai		
5.	Ar yra kirčio atitraukimas?									
	nėra									
	yra			visada		vidutiniškai		retai		

Iš knygos „Vakarų aukštaičiai kauniškiai ir Klaipėdos krašto aukštaičiai“,
sud. ir autorės R. Bacevičiūtė, D. Mikulėnienė, V. Salienė, 2005, p. 115, 6 žemėl.

Priedzūkis

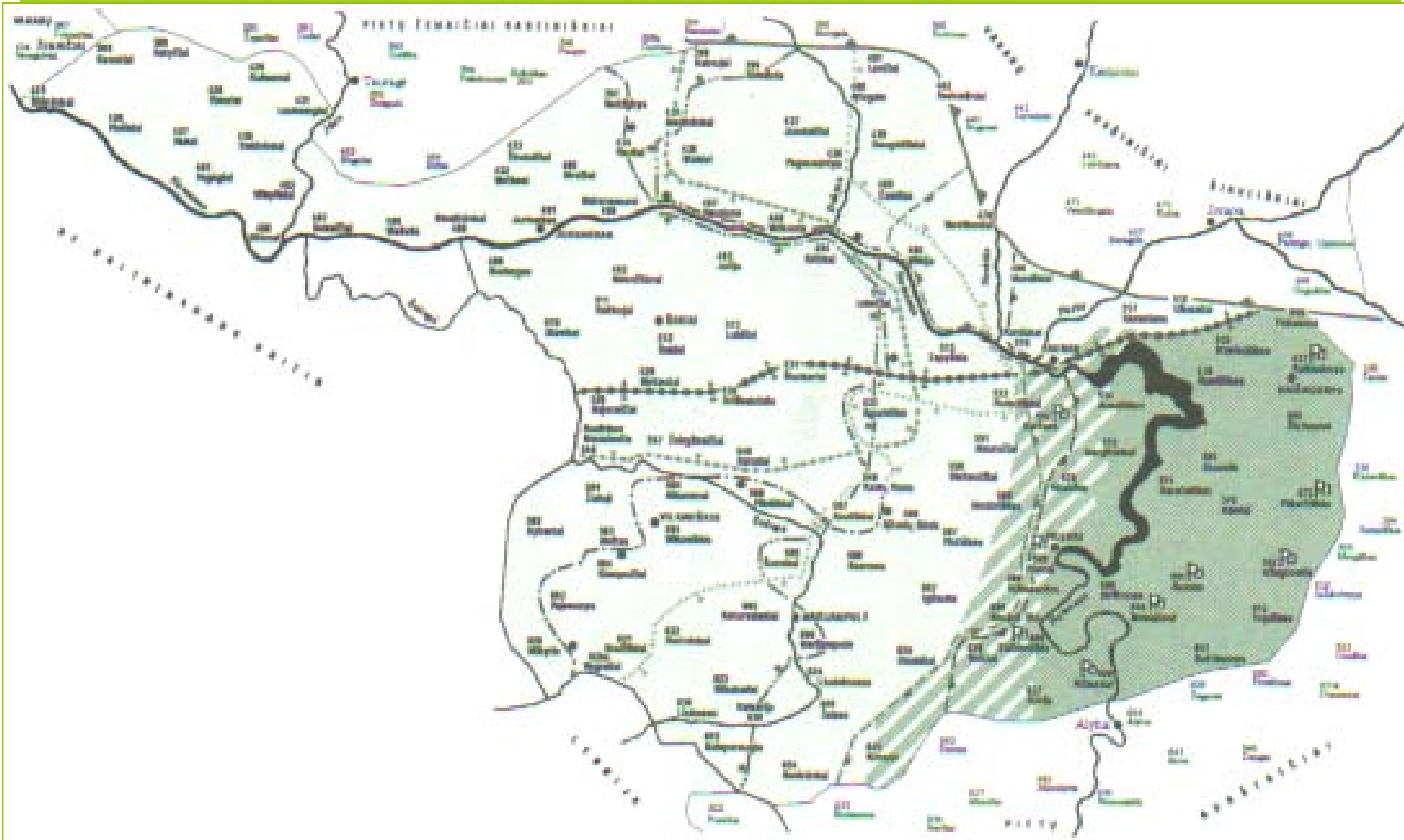

537. Kaišiadorys, 555. Žiežmariai

1.	Kaip atliepami kirčiuoti bendrinės kalbos dvibalsiai <i>ie, uo</i> ?									
	<i>ie, uo</i>		x	visada	x	vidutiniškai		retai		
	kita			visada		vidutiniškai		retai		
2.	Kaip atliepami bendrinės kalbos nosiniai balsiai <i>ę, q</i> ?									
	<i>ę, q</i> (įvairaus ilgumo)		x	visada	x	vidutiniškai		retai		
	kita	(ų?), į		visada		vidutiniškai		retai	x	
3.	Kaip atliepami bendrinės kalbos dvigarsiai <i>en, em, an, am</i> ?									
	<i>en, em, an, am</i>		x	visada	x	vidutiniškai		retai		
	kita			visada		vidutiniškai		retai		
4.	Kokios trukmės tariami nekirčiuoti ilgieji balsiai?									
	a) žodžio kamiene	ilgieji	x	visada		vidutiniškai	x	retai		
		pusilgiai	x	visada		vidutiniškai	x	retai		
		trumpieji		visada		vidutiniškai		retai		
	a) žodžio gale	ilgieji	x	visada		vidutiniškai	x	retai		
		pusilgiai	x	visada		vidutiniškai	x	retai		
		trumpieji	x	visada		vidutiniškai	x	retai	x	
5.	Ar yra kirčio atitraukimas?									
	nėra									
	yra		visada		vidutiniškai		retai			

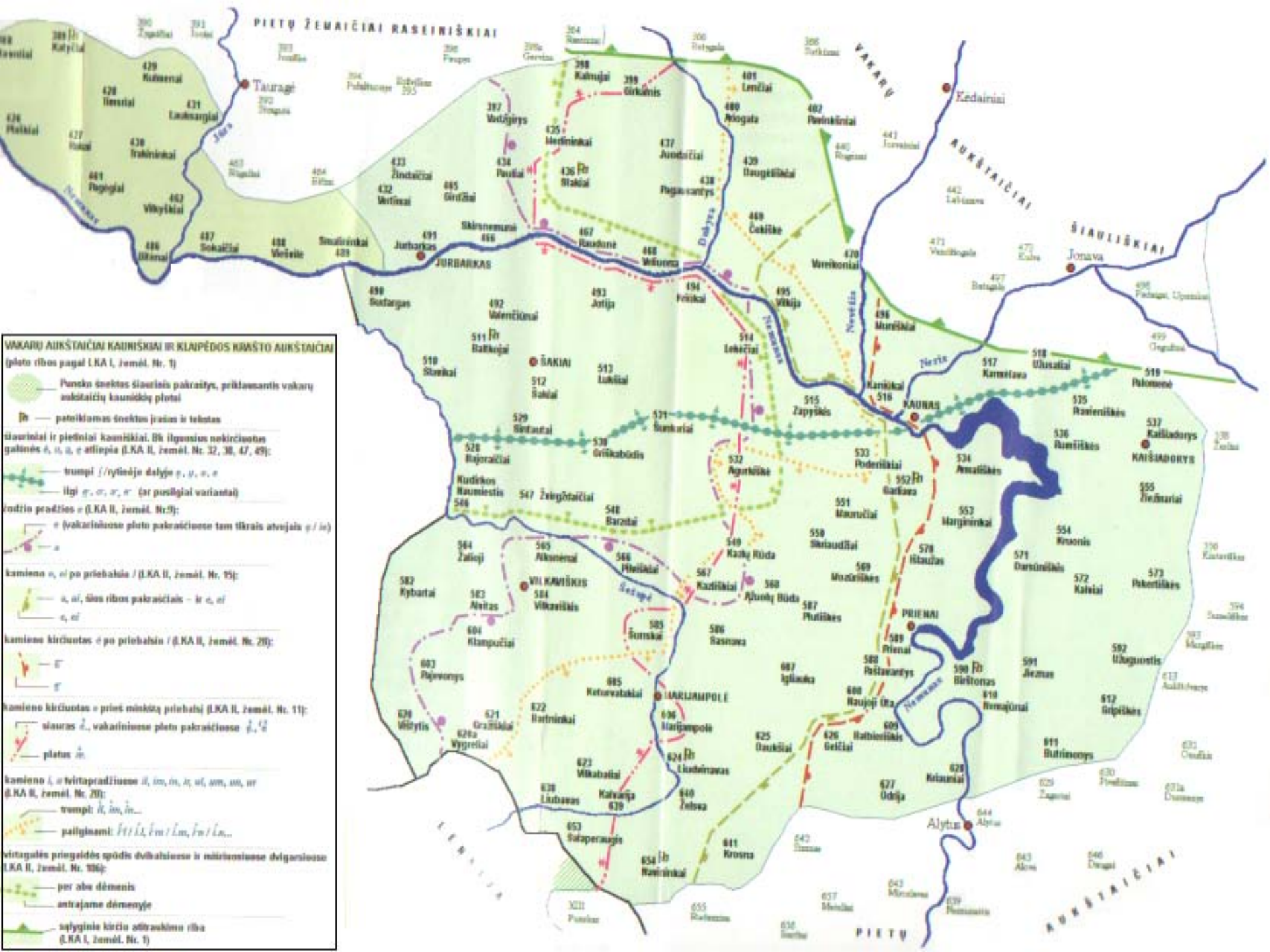
Iš knygos „Vakarų aukštaičiai kauniškiai ir Klaipėdos krašto aukštaičiai“,
sud. ir autorės R. Bacevičiūtė, D. Mikulėnienė, V. Salienė, 2005, p. 115, 6 žemėl.

Priedzūkis

570. Išlaužas, 589. Prienai

1.	Kaip atliepiami kirčiuoti bendrinės kalbos dvibalsiai <i>ie, uo</i> ?										
	<i>ie, uo</i>		x	visada	x	vidutiniškai		retai			
	kita			visada		vidutiniškai		retai			
2.	Kaip atliepiami bendrinės kalbos nosiniai balsiai <i>ɛ, q</i> ?										
	<i>ɛ, q</i> (įvairaus ilgumo)		x	visada	x	vidutiniškai		retai			
	kita			visada		vidutiniškai		retai			
3.	Kaip atliepiami bendrinės kalbos dvigarsiai <i>en, em, an, am</i> ?										
	<i>en, em, an, am</i>		x	visada	x	vidutiniškai		retai			
	kita			visada		vidutiniškai		retai			
4.	Kokios trukmės tariami nekirčiuoti ilgieji balsiai?										
	a) žodžio kamiene	ilgieji	x	visada		vidutiniškai	x	retai			
		pusilgiai	x	visada		vidutiniškai	x	retai			
		trumpieji		visada		vidutiniškai		retai			
	a) žodžio gale	ilgieji	x	visada		vidutiniškai	x	retai			
		pusilgiai	x	visada		vidutiniškai	x	retai			
		trumpieji		visada		vidutiniškai		retai			
	5.	Ar yra kirčio atitraukimas?									
		nėra									
yra			visada		vidutiniškai		retai				

VAKARŲ AUKŠTAICIAI KAUNISKIAI IR KLAIPĖDOS KRĄŠTO AUKŠTAICIAI
(ploto ribos pagal LKA I, žemėl. Nr. 1)

1. Parkai šienės siaurais pakraščiais, priklausantis vakarų aukštaičių kauniškių plotai

2. Rb — pateiktas šienės įrengimas

3. siauriniai ir priediniai kauniškiai. Bk ilgusius neįrengtus galinius $\delta, \text{u}, \text{a}, \text{e}$ atliepia (LKA II, žemėl. Nr. 32, 36, 47, 49):

4. trumpi / rytiniai dalys $\varphi, \text{v}, \text{u}, \text{e}$

5. ilgi $\varphi, \text{v}, \text{u}, \text{e}$ (ar pusijai variantai)

6. fonteinai φ (LKA II, žemėl. Nr. 9):

7. φ (vakariniuose plotuose pakraščiuose tam tikrais atvejais φ / a)

8. kamieno u, ai po priebachiu (LKA II, žemėl. Nr. 15):

9. u, ai , šios ribos pakraščiuose — u, ai

10. kamieno kirčiuotas φ po priebachiu (LKA II, žemėl. Nr. 20):

11. kamieno kirčiuotas φ prieš rinkytą priebachį (LKA II, žemėl. Nr. 11):

12. siauras δ , vakariniuose plotuose pakraščiuose δ, u

13. plotas in

14. kamieno u vitapradžiame $\text{il}, \text{im}, \text{in}, \text{it}, \text{ui}, \text{um}, \text{un}, \text{ut}$ (LKA II, žemėl. Nr. 20):

15. trumpi $\text{il}, \text{im}, \text{in}$

16. patiginami $\text{il}, \text{im}, \text{in} / \text{im}, \text{in} / \text{in}$

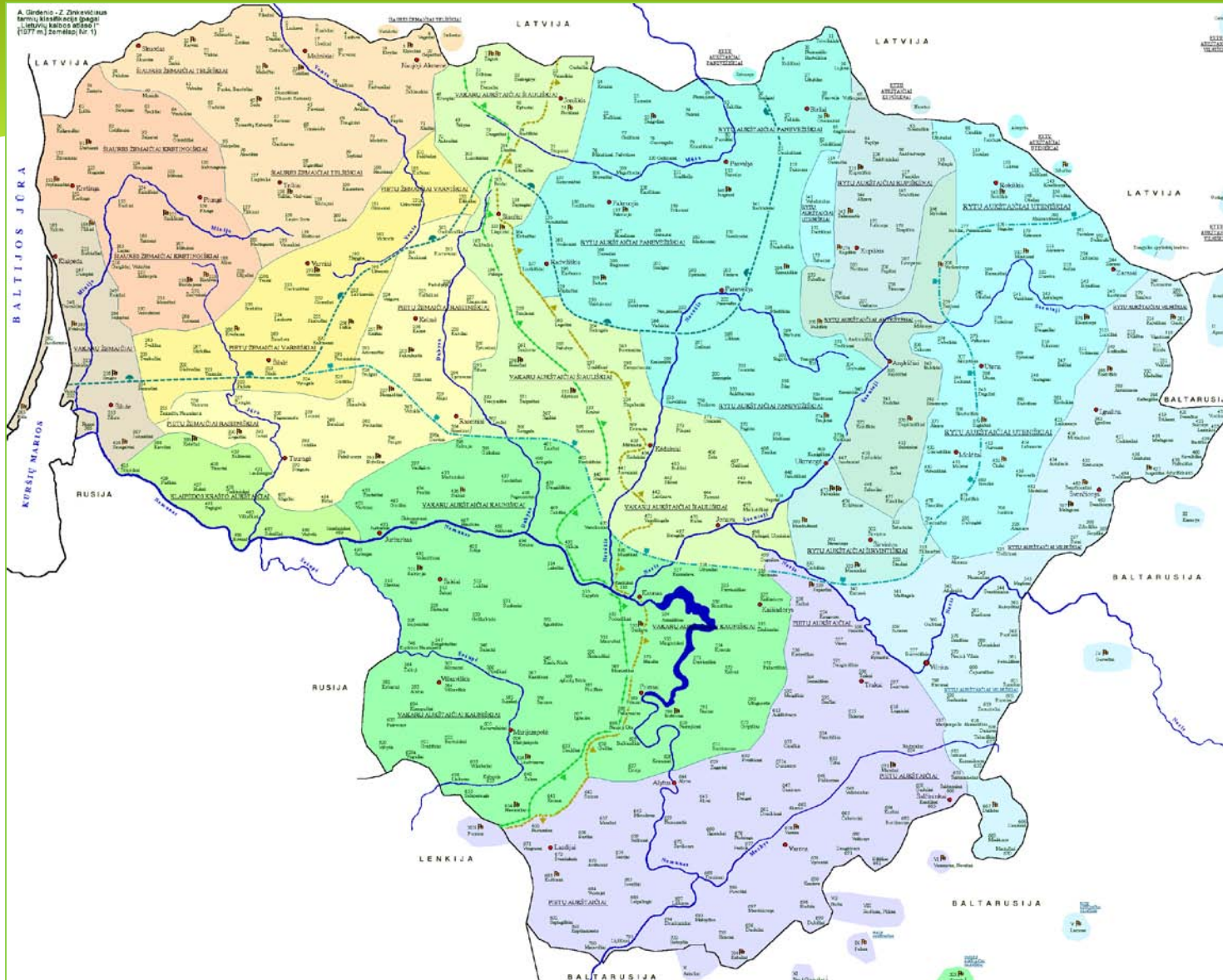
17. vitapalės priegaidės pūdis dvibalsiuose ir nūbrėžiniuose dvigarsiuose (LKA II, žemėl. Nr. 106):

18. per abu dūmenis

19. antrajame dūmenyje

20. sąlyginis kirčiu atbravimas riba (LKA I, žemėl. Nr. 1)

A. Girdenio–Z. Zinkevičiaus klasifikacija

AČIŪ UŽ DĒMESĪ